

STANOVISKO K NOVELE ŠKOLSKÉHO ZÁKONA

Olomouc, 30. 5. 2014

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy připravuje novelu školského zákona. Podstatnou část novely tvoří úprava vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími (dále jen SVP) potřebami (§§ 16 a násl.). Konkrétně jde o nové vymezení pojmu „podpůrné opatření“ (dále PO) jako možnosti zlepšení přístupu ke vzdělávání žáků, kteří díky svým zdravotním problémům nebo sociálnímu statusu nemohou bez pomoci v běžné škole prospívat.

Projekt "Systémová podpora inkluzivního vzdělávání" připravuje od loňského roku sérii výstupů určených školám, pedagogům a žákům se SVP. Proto vydává řešitelský tým projektu stanovisko k navrhované novele. Stanovisko je určeno odborníkům působícím ve školách, rodičům dětí se SVP i pracovníkům médií.

Speciální vzdělávací potřeby a podpůrná opatření

Kdo jsou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami? Dosavadní znění zákona dělí žáky se SVP

- na zdravotně postižené,
- zdravotně znevýhodněné
- a sociálně znevýhodněné.

Tyto pojmy v jejich legislativní i obsahové podobě se do značné míry vyčerpaly. Odpovídaly poznání a praxi devadesátých let minulého století. Zejména k posledním dvěma uvedeným skupinám je legislativa nespravedlivá a nezaručuje rovné podmínky ve vzdělávání. Ve skupině žáků se „zdravotním postižením“ neumí rozlišit „hloubku“ postižení – pro účely vzdělávání nebo lépe „míru potřeby speciálně pedagogické podpory“. Kromě nespravedlivého pojmání finanční podpory vyvolává velmi často i neefektivní vynakládání veřejných prostředků na podporu vzdělávání této skupiny žáků.

V současnosti platí:

1. Na žáka se zdravotním postižením škola dostává vyšší finanční prostředky - normativ (bohužel se v každém kraji liší), ale přesto víceméně zajišťuje pokrytí nákladů spojených s přizpůsobením podmínek pro vzdělávání tohoto žáka. Poskytovaná částka je však neměnná po celé období vzdělávání tohoto žáka – bez ohledu na jeho skutečnou potřebu podpory (např. se vzděláváním žáka nevidomého jsou spojeny jiné finanční nároky při nástupu do ZŠ a v maturitním ročníku gymnázia).

2. Na žáka se sociálním znevýhodněním zvýšený finanční normativ školy nedostávají, ale jeho vzdělávání lze v některých případech „dofinancovat“ díky prostředkům, které v rámci rozvojových programů rozděljuje přímo MŠMT (např. na náklady spojené s financováním asistenta pedagoga pro žáky se sociálním znevýhodněním).

3. Na žáka se zdravotním znevýhodněním žádné finanční prostředky škola nedostává přesto, že jeho vzdělávací potřeby mohou být v některých případech finančně náročnější než u žáků se zdravotním postižením. Např. žák se vzácným onemocněním potřebuje často podporu asistenta pedagoga, uzpůsobení učebních plánů, nákladné pomůcky. Naproti tomu žák s postižením dolních končetin (byť upoután na vozík - dnes klasifikován jako žák s těžkým tělesným postižením, proto s poměrně masivní podporou finančních prostředků do vzdělávání) potřebuje zajistit vjezd do školy, na WC a překonání architektonických bariér (to musí zajistit zřizovatel školy z provozních prostředků), ale jeho samotné vzdělávání už nemusí být tak finančně nákladné.

4. Od roku 2009 jsme svědky situace, kdy stovky žáků dříve směřujících do tzv. zvláštních škol končí v běžných základních školách. Důvodem je, že tito žáci nemají takový úbytek rozumových schopností, pro něž by mohli být označováni za žáky se "zdravotním postižením". Tito žáci jsou dnes vzděláváni v běžných ZŠ. Stávající pojetí SVP školám ale neumožňuje, aby na ně dostaly finanční podporu.

Podpůrná opatření podle novely školského zákona

System podpůrných opatření tak, jak o něm hovoří §16, představuje pro všechny výše uvedené skupiny žáků velkou šanci na rovné (nebo alespoň rovnější) podmínky ve vzdělávání. System opouští horizontální dělení na základě medicínských nebo psychologických diagnóz a hodnotí zejména dopady postižení či znevýhodnění do vzdělávání.

Dle závažnosti těchto dopadů navrhuje 5 stupňů podpory. Druhý až pátý stupeň je pak provázen zvýšeným normativním financováním. Stanovení stupně PO zůstává v kompetenci školských poradenských zařízení. Tak jako nyní stanovení druhu speciálních vzdělávacích potřeb. Novela zákona předpokládá vypracování závazného mechanismu financování příslušného stupně PO.

Konkrétním obsahem podpůrných opatření v pěti stupních podpory, vždy s ohledem na příčinu školního selhávání se zabývá "Katalog podpůrných opatření", který aktuálně zpracovává téměř stovka odborníků z poradenského i akademického prostředí v rámci našeho projektu.

Katalog podpůrných opatření – jako produkt projektu SPIV

Vytvářený Katalog dělíme na část obecnou (procedurální a procesní) a sedm dílčích částí, které mají ambici stát se konkrétním pomocníkem ve vzdělávání těchto žáků jak učitelům, kteří tyto žáky každodenně vzdělávají, tak např. začínajícím poradenským pracovníkům. Konečným příjemcem PO je samozřejmě jednotlivý žák či žákyně.

Dílčí části Katalogu podpůrných opatření zpracováváme pro:

- žáky s mentálním postižením a pro žáky s oslabením kognitivních (poznávacích) funkcí
- žáky s tělesným postižením a závažným onemocněním
- žáky se zrakovým postižením a s oslabením zrakového vnímání
- žáky se sluchovým postižením a s oslabením sluchového vnímání
- žáky s narušenou komunikační schopností
- žáky s poruchou autistického spektra a s pro žáky s vybraným duševním onemocněním
- žáky se sociálním znevýhodněním

Všechny „dílčí katalogy“ budou mít obdobnou strukturu, aby se v nich pedagogové snadno orientovali. Za důležité považujeme i vytvoření srovnatelných podmínek pro aplikaci jednotlivých podpůrných opatření pro žáky s různými příčinami potřeb podpůrného opatření.

Podpůrná opatření jsou dělena do deseti oblastí:

1. **Organizace výuky** (např. úprava zasedacího pořádku, snížení počtu žáků...)
2. **Modifikace výukových metod a forem práce** (např. pravidelná kontrola pochopení osvojovaného učiva...)
3. **Intervence** (např. nácvik orientace v čase, rozvoj jazykových kompetencí...)
4. **Pomůcky** (např. audioknihy...)
5. **Úpravy obsahu vzdělávání** (např. rozložení učiva, obohacování učiva...)
6. **Hodnocení** (např. rozšířené formy hodnocení...)
7. **Příprava na výuku** (např. příprava na vyučování poskytovaná školou...)
8. **Podpora sociální a zdravotní** (např. odlišné stravování, reedukační a socializační pobyty...)
9. **Práce s třídním kolektivem** (např. podpora žáků při formování žákovské skupiny...)
10. **Úprava prostředí** (např. stavební úpravy...)

Samostatnou oblast představuje popis pracovních pozic (např. asistent pedagoga, sociální pedagog, druhý pedagogický pracovník, tlumočnický znakového jazyka ad.) a organizačních nástrojů (např. individuální vzdělávací plán, případová konference ad.), které umožňují samotná podpůrná opatření realizovat v praxi.

V současné době vrcholí autorské práce (zpracování odborných připomínek na samotné tvorbě nezainteresovaných poradenských pracovníků) tak, aby v průběhu června text dostali odborní recenzenti. V průběhu letních měsíců texty jednotlivých částí katalogu převedeme do elektronické interaktivní podoby.

Recenzovaný materiál od září 2014 nabídneme k veřejnému připomínkování nejen na stránkách projektu, ale zejména ve 140-ti školách (mateřských, základních, středních, tzv. běžných i speciálních) v České republice, které do konce prosince ověří jeho funkčnost a srozumitelnost v praxi vzdělávání žáků s potřebou podpůrných opatření.

Po vyhodnocení recenzí a ověřování na jaře 2015 a po zpracování všech relevantních připomínek Katalog vytiskneme a rozšíříme v tištěné i elektronické podobě do českých škol.

Shrnutí

Projekt "Systémová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR" podporuje přijetí novely školského zákona (§§16 a násl.), protože se jedná o správnou odpověď na dosavadní stupeň odborného poznání příčin i důsledků znevýhodnění.

Návrh představuje šanci na zlepšení rovných příležitostí ve vzdělávání všech dětí, žáků a studentů s potřebou podpůrných opatření. Bez ohledu na to, do které kategorie dané současným školským zákonem jsou dnes zařazeni a nehledě na druh nebo typ školy, v němž jsou žáci vzděláváni.